

Π. Χ. ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗ: 'Επίτομον Λεξικόν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς.
'Ετυμολογικόν· ἑρμηνευτικόν. Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας», Ἰ. Δ.
Κολλάρου καὶ Σίας Α. Ε. (1973), σσ. 928.

Τὴν γλῶσσαν λαοῦ τινος ἐρευνᾷ τις διὰ τῆς μελέτης τοῦτο μὲν τοῦ λεξιλο-
γικοῦ θησαυροῦ αὐτῆς, τοῦτο δὲ τῆς γραμματικῆς αὐτῆς, ὅφ' ἦν σὺν τοῖς ἄλλοις
περιλαμβάνεται ἡ θεωρία τοῦ τυπολογικοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων, ἡ κλίσις
δηλαδή, ἡ παραγωγή καὶ ἡ σύνθεσις αὐτῶν, καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ὀρθῆς πλοκῆς
καὶ συντάξεως τῶν λέξεων πρὸς κατασκευὴν λόγου, τοῦ Συντακτικοῦ.

'Ἐκ πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς οἱ Ἕλληνες κυρίως ἐδημιούργησαν θεῖον καὶ
ἀνέφυκτον πολιτισμὸν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ πνεύματος, διὸ καὶ ἀπέραντος εἶναι
ὁ λεξικολογικὸς αὐτῆς θησαυρὸς, ὃν ἀκάματοι ἐρευνῶνται καὶ μελετῶνται τοῦ βίου
καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ λαοῦ ἡμῶν ἀνάγως πειρῶνται, ὅπως ἐπιμελῶς ἐκάστοτε
περισυλλέγωσι καὶ συναγῶσιν ἐν πολυτόμοις καὶ ἐμβριθεστάτοις λεξικοῖς.

Τὸ λεξικόν τοῦ κ. Δορμπαράκη εἶναι χρησιμώτατον διὰ μνηστῆρας, ὑποψηφίους
τῶν θεωρητικῶν κύκλων σπουδῶν, φοιτητῆρας καὶ σπουδαστῆρας ἐν γένει, διὰ φιλο-
λόγους καὶ διὰ πάντα ἐπιστήμονα, διότι εὐσυνόπτως καὶ ἐναργῶς παρέχει τὰς
ἐννοίας τῶν λέξεων μετ' ἀμέμπτου ἐτυμολογικῆς καὶ ἑρμηνευτικῆς αὐτῶν διασα-
φήσεως. Μετ' ἰδιαιτέρας ἐμφάσεως παρέχεται ἡ ἐτυμολογία τῶν λέξεων. 'Ἐπὶ
πάσης λέξεως ἀναζητεῖται ἐκεῖνη ἐξ ἧς αὕτη προῆλθεν, ἢ ἐκεῖναι, ἐξ ὧν αὕτη
συντίθεται. Διαρκῶς γίνεται ἀναφορὰ εἰς ὁμορρίζους ἢ συγγενεῖς ἐτυμολογικῶς
λέξεις ἢ λέξεις καὶ ρίζας συγγενοῦς γλώσσης, κυρίως τῆς λατινικῆς. Διασφαιεῖται
μετ' αὐστηρᾶς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας ἐὰν λέξις τις εἶναι ἰνδογερμανικῆς κατα-
γωγῆς ἢ προελληνικῆς ἢ ξένης ἢ ἀβεβαίου ἐτύμου. Λέξις μὴ ἀνήκουσα ἐνταῦθα
χαρακτηρίζεται ὡς μικρασιατικῆς, μεσογειακῆς, τῶν Αἰγαίων, σημιτικῆς ἢ ἀπλῶς
ὡς ξένης, ξενικῆς, δάνειος, προελληνικῆς ἢ ἀδήλου ἢ σκοτεινοῦ ἐτύμου.

'Ἐν τῷ ἐν λόγῳ λεξικῷ σημειοῦται περαιτέρω ἐφ' ἐκάστης λέξεως καὶ ποία
ἢ ποῖαι ἄλλαι λέξεις παράγονται ἐξ αὐτῆς. Ἐκάστη λέξις ταξιθετεῖται ἐν τινι
εὐρυτέρῳ νοηματικῇ καὶ μορφολογικῇ ἐνότητι περιλαμβανούσῃ τὰς ἀνηκούσας εἰς
τὴν ὁμάδα λέξεις. Ἡ διάταξις τοῦ ὕλικου γίνεται κατ' ἐτυμολογικὰς οἰκογενείας.

'Ἡ κατάταξις τῶν λημμάτων ἀποτελεῖ εὐστοχον συνδυασμὸν τῆς ἀλφαβη-
τικῆς σειρᾶς καὶ τῆς ἐτυμολογικῆς θέσεως ἐκάστης τῶν λέξεων. Ὡς ἀφετηρία
λαμβάνεται ἡ βασικῆ ἢ ριζικῆ λέξις, ἀκολουθοῦσιν αἱ ἐξ αὐτῆς παράγωγοι κατὰ
τὴν ἀλφαβητικὴν αὐτῶν σειρὰν καὶ αἱ σύνθετοι, αἵτινες ἔχουσι τὴν ριζικὴν ὡς
πρῶτον συνθετικόν. Τὰ λήμματα λοιπὸν ἀποτελοῦσι ἐτυμολογικὰς οἰκογενείας,
οἷον: Αἷμα - αἰμαλέος, αἰμάς, αἰμάσσω, αἱματάω, αἱματηρός, αἱματία, αἱματίζω,
αἱματικός, αἱμάτινος, αἱματίς, αἱματίτης, αἱματῆεις, αἱματῶω κ.λ.π.

'Ἡ κατ' ἐτυμολογικὰς ἐνότητος προσφορὰ τοῦ ὕλικου διευκολύνει τὸν ἀνα-
γνώστην καὶ μελετητὴν πρὸς πλήρη κατανόησιν ἐκάστης τῶν λέξεων, παρέχει
πλήρη τὰ στοιχεῖα ταυτότητος αὐτῶν καὶ θεμελιῶν ἐναργῶς καὶ στερεῶς ἐν τῇ
συνειδήσει τὴν ὀρθὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἑρμηνείαν αὐτῶν τῇ βοήθειᾳ τῆς
ἐτυμολογικῆς αὐτῶν ἀναλύσεως καὶ διασαφήσεως. Ἡ γνώσις τῆς προελεύσεως
τῶν λέξεων, τῆς ἱστορίας αὐτῶν, τῶν σταδίων ἐξελιξέως αὐτῶν βοηθεῖ λαμπρῶς
πρὸς ἀκριβεστέραν καὶ μονιμωτέραν αὐτῶν ἐκμάθησιν καὶ διατήρησιν ἐν τῇ μνήμῃ.

'Ἄλλ' οὐχὶ μόνον «ἐτυμολογικόν» εἶναι τὸ ἐν λόγῳ λεξικόν' ἐπ' ἕσσης εἶναι
τοῦτο «ἑρμηνευτικόν» λεξικόν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς. Πᾶσαι αἱ ἐν τοῖς ἀρχαίοις
κειμένοις περιεχόμενα λέξεις παρατίθενται ἐν τῷ λεξικῷ καὶ δεόντως ἑρμηνεύον-
ται. Μεθ' ἐκάστην λέξιν ἔπονται τὰ ἑρμηνεύματα, ἤτοι αἱ σημασίαι, ἃς προσέ-
λαβεν ἡ λέξις κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰώνων. Ἡ διάρθρωσις καὶ κατάταξις τῶν

ἐρμηνευμάτων εἶναι οὐχί τυχαία, ἀλλὰ τοιαύτη, ὥστε νά βοηθῆ πρὸς σαφεῖ κατανόησιν τῆς σημασιολογικῆς αὐτῶν ἐξελιξέως· προηγεῖται ἡ πρωταρχικὴ καὶ σύστοιχος πρὸς τὴν ἐτυμολογικὴν ὑφὴν τῆς λέξεως σημασία καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῆς αὐτῆς προκύπτουσαι ὑστερογενεῖς σημασίαι, προηγούνται αὐτῶν κυριολεκτικαὶ καὶ ἐπὶ αὐτῶν αἰ μεταφορικαὶ ἐρμηνεῖαι.

Καὶ ἡ μορφολογία καὶ ἡ σύνταξις τῶν λέξεων ἔτυχον ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Τὰ οὐσιαστικὰ παρέχονται καὶ ἐν τῇ γενικῇ αὐτῶν πτώσει, τὰ ἐπίθετα παρέχονται διὰ τῆς μνείας τῶν γενῶν καὶ τῶν παραθετικῶν αὐτῶν, τὰ δὲ ῥήματα διὰ τῆς ἀγραφῆς τῶν χρόνων καὶ τῶν φωνῶν αὐτῶν ἐν συνδυασμῶ πρὸς μνεῖαν τῶν ἀσυναϊρέτων καὶ τῶν κυριωτέρων αὐτῶν διαλεκτικῶν τύπων. Παρέχονται πρῶτον αἱ σημασίαι τοῦ ῥήματος ἐν τῇ ἐνεργητικῇ φωνῇ μετὰ διαστολῆς μεταβατικῶν καὶ ἀμεταβάτων εἶτα δὲ ἐν τῇ μέσῃ καὶ τέλος ἐν τῇ παθητικῇ φωνῇ. Πολλαχοῦ παρέχεται καὶ ἡ σύνταξις τῶν ῥημάτων καὶ μάλιστα ἐκεῖ, ὅπου ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπαντᾷ ἰδιορρυθμία τις.

Τὸ ἐν λόγῳ λεξικὸν συντάχθη μετ' ἀξιεπαίνου εὐσυνειδησίας καὶ ὑπὸ τὸ φῶς σπανίας γλωσσικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐμβριθείας. Ἐναργῆς εἶναι ἡ σαφήνεια καὶ ἀκρίβεια αὐτοῦ. Εἶχεν ὁ κ. Δορμπαράκης πρὸ ὀφθαλμῶν πάντα τὰ οικεῖα λεξικά, ἡμέτερά τε καὶ ξένα, ὧν ἐπιλογὴν παρέχει ἡμῖν ἐν σ. 9 τοῦ λεξικοῦ αὐτοῦ, ὅμως τὸ ἔργον αὐτοῦ παρέχει ἡμῖν τεκμήρια δεξιότηχου χειρὸς ἐμπειροτάτου, Ἕλληνας, ἐπιστήμονος, παρ' ᾧ ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ οὐχί νεκρὸν καὶ ἀκαμπτον ὑλικὸν τῆς βιβλιοθήκης μόνον καὶ τῶν μηχανικῶν σημειώσεων τοῦ γραφείου, ἀλλὰ ζῶν καὶ πάντοτε θάλλον βίωμα καρδίας τε καὶ λογισμοῦ. Τὸ λεξικὸν τοῦ κ. Δορμπαράκη πληροῖ ἀναμφισβητήτως μεγάλην ἔλλειψιν. Ἐπὶ μακρὸν διὰ τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ ἀρετῶν ἠὰ ἀποτελέσει τοῦτο πολῦτιμον βοήθημα, ὀδηγὸν καὶ σύμβουλον παντὸς Ἕλληνος τιμῶντος τὴν πνευματικὴν παράδοσιν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι. ΜΕΡΕΝΤΙΤΗΣ

ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

* *

«ΔΙΟΤΙΜΑ». Ἐπιθεώρησις Φιλοσοφικῆς Ἐρεῦνης, τόμ. 1ος, Ἀθῆναι 1973, σσ. 230.

Ἡ φιλοσοφικὴ ἔρευνα εἰς τὴν χώραν μας παρουσιάζει ἐσχάτως σημαντικὴν πρόοδον. Τοῦτο ὀφείλεται πρῶτον εἰς τὴν ἀξιεπαίνον πρωτοβουλίαν τοῦ Κέντρου Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἔθεσεν ἤδη εἰς κυκλοφορίαν δύο λαμπροὺς τόμους φιλοσοφικῶν ἐργασιῶν, καὶ δεύτερον εἰς τὴν ἄρτι ἰδρυθεῖσαν Ἑλληνικὴν Ἐταιρίαν Φιλοσοφικῶν μελετῶν, ἣτις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐγκρίτου καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας κ. Εὐαγγέλου Μουτσοπούλου ἐκυκλοφόρησεν ἕνα καλαισθητὸν τόμον περιέχοντα ἐργασίας ὑψηλῆς φιλοσοφικῆς στάθμης καὶ προβληματικῆς.

Ἡ Ἐταιρία Φιλοσοφικῶν Μελετῶν διοργάνωσε κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος συνάντησιν ἐν Ἑλλάδι, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος διαπρεπεῖς θεράποντες τῆς φιλοσοφίας ἐξ ἀλλοδαπῆς καὶ ἡμεδαπῆς, οἵτινες παρέβησαν εἰς ἀξιολόγους φιλοσοφικὰς ἀνακοινώσεις πού συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸν ὑπὸ παρουσίαισιν τόμον.

Εἰς τὴν πρώτῃν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Τραγικὴ Θεωρία καὶ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς εἰς τὴν Κλασσικὴν Ἑλλάδα» τοῦ διακεκριμένου καθηγοῦ τοῦ Παν/μίου τοῦ Emory (USA) κ. John Anton (σσ. 11—31) ἀναζητοῦνται τὰ κοινὰ ἐκεῖνα χαρακτηριστικὰ τοῦ κόσμου τῶν τραγικῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων τῆς Κλασ-